

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Keskkonnaministeeriumile

Teie: 21.07.2022 nr 15-4/22/3383

Meie: 16.08.2022 nr 1-5/22/5528

Metsanduse arengukava 2030 KSH aruandest

Täname, et küsite meie arvamust Metsanduse arengukava 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude strateegilise hindamise aruande eelnõu kohta. Samas väljendame nõrdimust, et kaaluka dokumendi tagasisidestamiseks on jätud nõnda napp aeg, mis langeb liiatigi suvepuhkuste kõrgajale ja pole kooskõlas varem teatavaks tehtud ajakavaga. Palvele vastmise aega pikendada Keskkonnaministeerium vastu ei tulnud. Sellest lähtuvalt edastame teile oma esmased tähelepanekud selle dokumendi kohta, ent kavatseme oma kommentaare hiljem täiendada ning loodame, et arvestate ka täiendustega.

Üldise ja põhilisima kommentaarina märgime, et saadetud **KSH aruande eelnõu kitsaskohad tulenevad peaaegjalikult MAKi eelnõu märkimisväärsetest puudustest** ning nende lahendamine vaid KSH võimalustega on arusaadavalt piiratud. Sellegipoolest on KSH ka aruandes puudusi, mis MAKi eelnõu puudusi võimendavad ning mis tuleb kindlasti parandada. Allpool on meie senised tähelepanekud KSH aruande eelnõu kohta.

- Alternatiivide lähtealused on puudulikud

KSH aruandes on mõjude hindamise aluseks võetud samad neli raiemahtude alternatiivi, mida kirjeldatakse MAK2030 eelnõus ning alternatiivide valiku lähtealused seega puudulikud. Keskkonnaõiguse Keskuse ning välisekspertide koostatud eksperthinnangu¹ kohaselt ei vasta stsenaariumid säästva arengu nõuetele asjakohaselt ja on vastuolus MAKi lähtekohaga säästva metsanduse suunamisel. Seetõttu on sisutu ka KSH aruande järeldus, et „hindamistulemuste põhjal on eelistatavam alternatiiv 3 ehk ühtlase kasutuse alternatiiv“. Teeme ettepaneku KSH aruandes alternatiivide käsitlust korrigeerida nii, et see vastaks säästva arengu nõuetele ning vaadata sellest tulenevalt üle nimetatud järeldus.

- Mõjude kaalumise viib vildaka järelduseni

Tunnustame eelnõud selle eest, et ta sõnastab selgesti ökoloogiliste väärtuste ja puidukasvatustlike ning -varumise eesmärkide vahel valitseva lõivusuhte. Samas annab eelnõu ökoloogilisele ja majanduslikele hüvedele hindamisel võrdse kaalu. Meie nägemuses saab jätkusuutlik metsamajandus toimida vaid looduse taluvuse piirides ning väärtuste kaalumisel tuleb seda täielikult arvestada. Eesti metsade ökoloogilist seisundit teadlikult halvendavat metsanduse arengukava ei saa heaks kiita mis tahes majandusliku tulususe

1

[http://media.voog.com/0000/0036/5677/files/Eksperthinnang%20MAK2030%20eeln%C3%B5u%20va%20stavus%20s%C3%A4%20stva%20arengu%20oiguslikele%20kohustustele%20\(august%202022\).pdf](http://media.voog.com/0000/0036/5677/files/Eksperthinnang%20MAK2030%20eeln%C3%B5u%20va%20stavus%20s%C3%A4%20stva%20arengu%20oiguslikele%20kohustustele%20(august%202022).pdf)

korral, sest ökosüsteemide pakutavatele hüvedele puudub alternatiiv. Teeme ettepaneku seada kaalud looduse taluvuse piire arvestavalt.

Kaalukeeleks optimaalsuse osas on kasutatud metoodika järgi sotsiaalne ja kultuuriline mõju, mille osas eri stsenaariumide hinnangutes leitakse, et praegusest erinev raiemaht süvendab ühiskondlikku lõhet puidutulu saajate ja muude metsahüvede kasutajate vahel. Me ei ole sellise järeldusega nõus ja ootame selle väite välja võtmist või sisukat põhjendamist. Põhjendamata on ka väited, mille järgi toob raiemahtude vähenemine kaasa pärandi hävimist, omab negatiivset mõju sotsiaalsele sidususele ning et mõju korilusele ja matkamisele on vaid mõõdukalt positiivne palume ka siin sisukaid põhjendusi või väidetest loobumist.

Nõustuda ei saa väitega nagu suurendaks praeguste raiemahtude vähendamine oluliselt ühiskonna polariseerumist. Peatükis 6.2.1. nenditakse õigesti, et *“nii intensiivselt kui viimasel kümnendil pole Eesti metsi varem lageraiepõhiselt majandatud.”* ning peatükis 6.3.2. tuuakse välja, et: *“Mida enam nähakse raiealternatiivis ette vajadust võrreldes varasemaga suurendada metsade kasutusele võttu puidu hankimise eesmärgil, seda enam suureneb oht ühiskonna tasandil polariseerumiseks, sest põrkuvad metsaomanike ja selles sektoris töötavate inimeste ning metsakasutajate huvid.”* Kuna metsade majandamine on eelmisel kümnendil olulisel määral intensiivistunud, siis on ühiskond metsaraie teemadel reaktsioonina juba praeguseks väga tugevalt polariseerunud, kuid KSH hinnang ei võta seda arvesse ega analüüsi piisavalt põhjalikult hetkeolukorda ehk nõ BAU stsenaariumit. Kuigi ei ole aru saada, mis alustel täpselt erinevaid stsenaariume hinnati, siis võib eeldada, et polariseerumisel on punktisummas suur kaal, kuid see põhineb valedel järeldustel. Turu-uuringute aktsiaseltsi hiljutine uuring² näitab, et enamik eesti inimesi pooldab riigimetsas lageraiete vähendamist, mis näitab, et raieintensiivsuse kasv viimasel kümnendil on juba suurt osa elanikkonnast häirinud. Praeguse olukorra jätkumine ei lõimi ühiskonda ning MAKi eelnõus välja käidud meetmed ei aita kuidagi polariseerumise vähendamisele kaasa.

Alternatiivide hindamisel on hetkel kirjeldatud juba tekkinud ühiskondlikku olukorda, omistades seda ekslikult küpsuslangi alternatiivile. Näiteks kirjutatakse peatükis 6.3.3. järgmist: *“Varasemast tempokam ja suurem raiemaht võib tekitada rahulolematust metsakasutajates ning mõjuda seetõttu negatiivselt ootustele elukohalähedasele maastikule, mis võib omakorda suurendada ühiskonna tasandil polariseeritust.”* See selgitab hästi praeguse metsadebati algpõhjuseid, kuid ei põhjenda mitte kuidagi nõ BAU stsenaariumile antud kõrgeid hindmeid sotsiaalsest ja kultuurilisest aspektist.

Koondhinnang on esitatud tabelina (tabel 4). Metoodiliste kitsaskohtade ning põhjendamata väidete hinnangus kasutamise tulemusena saab teha järelduse, justkui oleks raiemahu vähendamine ca 1/3 võrra võrreldes tänasega ökoloogilises vaates natukene üle kahe korra kasulikum kui praegune, ent üle kolme korra kahjulikum majandusele ning ligi neli korda kahjulikum sotsiaal-kultuurilisest vaatest. Sellise järeldusega ei saa eelpool kirjeldatu põhjal mingil moel nõustuda. Teeme ettepaneku lisada KSH aruandesse põhjalik hetkeolukorra analüüs, mis arvestaks tõepäraselt juba välja kujunenud ühiskondliku rahulolematusega ning vaadata sellest tulenevalt üle seotud väited ja järeldused.

² <https://elfond.ee/uudised/uuring-aprill-2022>

- Puudub hinnang Natura 2000 aladel avalduvale mõjule

KSH aruandes puudub hinnang Natura võrgustiku aladele avalduvale mõjule. KSH aruandes nenditakse pelgalt, et mõju hindamisega ei tuvastatud ühtegi asjaolu, mis avaldaks täiendavat mõju Natura aladele ning selle põhjendusega on loodusdirektiivi kohasest Natura hindamisest loobunud. Sellega rikutakse robustselt nii Eesti keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadust (KeHJS) kui ka loodusdirektiivi nõudeid. Selgitused Natura hindamise kohustuslikkuse osas MAK puhul on toodud Partnership for Policy Integrity (PFPI) ja Keskkonnaõiguse Keskuse (KÖK) koostöös valminud [ekspert hinnangus](#), mis käsitleb MAK 2030 eelnõu vastavust säästva arengu õiguslikele kohustustele ning millele oleme viidanud ka eespool. Teeme ettepaneku vastav puudus kõrvaldada ning Natura hindamine läbi viia.

- Eeldatava mõju kirjelduses esineb puudusi

Allpool on meie täpsemad kommentaarid eelnõu peatükis 4. kirjutatu kohta:

- 1) Peatükis 4.1. kirjutatakse raiesurvest kaitsealadele, kuid jäetakse mainimata, et hetkel on Euroopa Komisjon algatanud Eesti suhtes rikkumismenetluse, mis puudutab keskkonnamõjude hindamata jätmist tegevuste puhul, mis võivad mõjutada Natura 2000 aladel kaitse eesmärkide täitmist. See on väga oluline menetlus ja võimalik rikkumine ning see tuleb tekstis kindlasti ära nimetada koos sisulise lahtikirjutusega.
- 2) Peatükis 4.3. käsitletakse erinevaid metsaomanikele suunatud toetusi, kuid ei ole analüüsitud, kuidas üks või teine toetus loodusväärtusi säilitada aitab. Teeme ettepaneku lisada peatükki vastav analüüs. Kindlasti tuleb käsitleda ka Riigikontrolli kriitikat nii metsa uuendamise toetuste kui Natura metsatoetuse kohta³. Samuti tuleb juurde lisada MAKi koostamise käigus töörühmades püstitatud probleemid ning analüüsida nende lahendamist MAKis, kuivõrd just looduskaitseliste kompensatsioonide küsimus on ühiskonnas teravalt päevakorras ja vajab senisest oluliselt paremat lahendust.
- 3) Peatükis 4.4. on toodud lause: *“Looduslike pühapaikade kaitsmist pärsib see, et lõpule on viimata nende uurimine (kaardistamine) ning puudub selgus, millised neist on mälestus möödunud aegadest, millised endiselt kohad, mida kasutatakse usulisteks toiminguteks.”* Looduslike pühapaikade inventuuri käigus kaardistatakse põhjalikult pühapaikade pärimus ning selgitatakse välja ka see, kuivõrd neid tänapäeval kasutatakse. Seega ei ole lause teine pool korrektne, põhiprobleem on selles, et pühapaikade ei jõuta rahapuuduse tõttu piisavalt kiiresti kaardistada ning need võivad metsa-, põllumajandus-, maaparandus vmt tööde käigus hävineda. Teeme ettepaneku väite korrigeerimiseks.
- 4) Peatükis 4.5. on toodud: *“Perioodil 2010–2019, kui metsandust on kujundanud „Eesti Metsanduse arengukava aastani 2020“ suurenes süsinikutagavara okaspuumetsades 5 210 tuhat, lehtpuumetsades 4 076 tuhat tonni. Kokku 9 286 tuhat tonni”* Teeme ettepaneku juurde lisada, et viimastel aastatel on metsade kogutagavara siiski langustrendis ning metsade raiemahud ei ole olnud eelmises MAKis ettenähtud optimaalsete raiemahtude juures, st eelmise MAKi raiemahu eesmärki ei täidetud. Vastasel juhul võib tekstist jääda eksitav mulje. Samuti tuleb

³ <https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2544/language/et-EE/Default.aspx>

peatükis põhjalikult avada viimased kasvuhoonegaaside aruande tulemused, millest nähtub, et metsadest on nüüdseks saanud süsiniku heitjad. Palume teha vastavad täiendused.

5) Peatükis 4.7. kirjutatakse: *“Eestis on küll metsa palju, kuid puhkeväärtuslikus mõttes võib esmatähtsaks pidada linna(lähedasi) metsi, mille puhul on kohati probleemiks kahandamine ja hakkimine uusarendustega. Samuti häirivad linnaelanikke ootamatud raied, mistõttu on soovitatav kooskõlastada raieload linnametsades kohaliku omavalitsusega⁴⁷ või viia need metsad linna omandusse, läbi mille saab suurendada linna kureerivat ja suunavat rolli oma territooriumil asuvate metsade üle.”* Teeme ettepaneku siin tekstis KAH alade ümber tekkinud poleemikat oluliselt põhjalikumalt kajastada. Inimesi häirivad tugevalt lageraied nende külastatavates metsades ja see tuleb selgelt aruandes välja tuua, samuti mainida seda, et lageraied ja puhkemetsade majandamine pelgalt tulu saamiseks vähendab oluliselt nende puhkeväärtust, kusjuures taasutmine võib võtta terve inimpõlve. Hetkel jääb tekstist kohati mulje justkui oleksid lageraied sellistes metsades pigem kommunikatsiooniprobleem, samal ajal kirjutatakse samas peatükis põhjalikult lahti, millised on kaitseväärtuslikult olulised metsad - need ju kaovad lageraie tagajärjel pikaks ajaks. Samuti tuleb juurde lisada kontekst – lageraiepõhine majandamine on viimasel kümnendil oluliselt laienenud ja see on tekitanud ühiskonnas sügava lõhe.

6) Peatükis 4.11. kirjeldatakse metsakuivenudssüsteemi investeringuvajadusi, kuid kindlasti tuleb kirjutada kliimamuutusest tingitud muldade kuivamisest ja puude suremusest selle tõttu. Peatükis räägitakse küll niiskest kliimast ja pehmetest talvedest, kuid põuastressi ei puudutata, viimast on vaja aga kindlasti juba praegu kuivendussüsteeme rekonstrueerides arvesse võtta, et vältida tulevikukahjusid. Esimesed teadustööd selle probleemi avamiseks on juba kirjutatud: <https://www.sciendo.com/article/10.2478/fsmu-2020-0017>

- Tähelepanekud lisade kohta

Küsimus nr 5 kaasnevate mõjude ja riskide juures on toodud, et uues MAKis kaitstavate alade pindala suureneb. Ometi see nii ei ole - MAKi ühe mõõdikuna on hetkeseisuga välja toodud, et majandusmetsade pindala jääb samaks, mistõttu ei saa kuidagi eeldada, et kaitstavate alade pindala suureneb. Samuti on mitmes küsimuses toodud välja, et väheneb lageraiepõhise metsamajandamise osakaal. See eeldus on samuti vale, sest mõõdikuna on MAKi eelnõus välja toodud, et turbe- ja valikraiete osakaal jääks tänasele tasemele. Seega ei saa võtta mõjude hindamise juures eelduseks kaitsealade osakaalu suurenemist ega lageraiepõhise majandamise vähenemist, mistõttu on praegusel kujul KSH mitmed hinnangud valedel alustel koostatud ja tuleb kindlasti ümber hinnata või märkimisväärselt muuta MAKi eelnõud.

- Olulisi puudusi leidub peatükis “Mõju riigi teistele strateegilistele eesmärkidele” antud hinnangutes

Täielikult on puudu mõju hinnang uuele Euroopa Liidu LULUCF määrusele, mis pole küll veel lõplikku kuju saanud, ent mille peamised piirjooned on väga hästi teada. See määrus on üks oluline osa Pariisi kliimakokkuleppe rakendamisest Eestis ning selle teadlik eiramine on otsene rahvusvahelistest kohustustest kõrvale hiilimine.

Väga pealiskaudselt on käsitletud Euroopa Liidu elurikkuse strateegia eesmärke, millest metsade majandamist mõjutavad kõige enam nii põlis- kui looduspõhiste range kaitse punkt kui ka eesmärk võtta kaitse alla 30% maismaast ja merealadest, kusjuures 10% alade puhul tuleb rakendada ranget kaitset. Praegusel kujul on MAKi eelnõu nende kahe eesmärgiga vastuolus, kuid KSH ei juhi sellele tähelepanu. MAKi eelnõus ei ole põlis- ja looduspõhiste range kaitse vajadust otsesõnu välja toodud, samuti on eelnõus mõõdikuna välja toodud majanduspõhiste osakaalu säilimine tänasel tasemel, mis ei võimalda elurikkuse strateegia eesmärke saavutada. Juhime veelkord tähelepanu, et ka KSH koostajad ei ole majanduspõhiste osakaalu mõõdikule tähelepanu juhtinud, tuues ekslikult mõjude hindamise lisas 1. välja, et kaitstavate alade pindala suureneb. Teeme ettepaneku täiendada KSH aruande selle peatüki käsitlust EL LULUCF määruse ja elurikkuse strateegia võrra, et anda tõene pilt Eestile rakenduvatest nõuetest ja eesmärkidest ning MAK mõjust nende täitmisele.

Leiame, et pealiskaudselt on suhtunud ka teistesse Euroopa Liidu õigusest tulenevatesse kohustustesse ning Eesti valdkondlike arengukavade eesmärkidesse, mis puudutavad elurikkuse kaitset. Teeme ettepaneku vastavate temade põhjalikumaks käsitlemiseks KSH aruandes.

Loodame, et saate arvestada nii siin tooduga kui meie täpsemate kommentaaridega, mille saadame teile hiljemalt 5. septembriks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator, EKO metsatöörühma nimel